

**Vanjska evaluacija provedbe LRS LAG-a „More 249“
za razdoblje 2017-2020**

Rujan 2021.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Osnovne informacije o Lokalnoj akcijskoj grupi „More 249“.....	2
2. Evaluacija provedbe LRS.....	3
2.1. Lokalna razvojna strategija LAG-a „More 249“.....	3
2.2. Program ruralnog razvoja RH 2014-2020 i Mjera 19.....	4
2.3. Evaluacijske metode.....	4
2.4. Svrha evaluacije i korištene metode.....	4
2.5. Izvori podataka.....	5
3. Analiza i evaluacija podataka promatranog razdoblja.....	6
3.1. Objavljeni Natječaji – Provedba operacija unutar CLLD strategije - 19.2.....	6
3.2. Analiza objavljenih LAG natječaja.....	7
3.3. Zaključci i preporuke analize objavljenih LAG natječaja.....	12
3.4. Provedbe projekta suradnje – Provedba 19.3.....	13
3.5. Izlazni pokazatelji LRS.....	13
3.6. Planirani i ostvareni indikatori prema strateškim ciljevima.....	16
3.7. Pokazatelji rezultata po ciljevima LRS.....	17
4. Horizontalni doprinosi i dodane vrijednosti LEADER-a/CLLD-a.....	19
4.1. Horizontalni doprinos.....	19
4.2. Dodana vrijednost.....	19
5. Evaluacijska pitanja.....	23
5.1. ZEP-zajednička evaluacijska pitanja.....	23
6. Samoocjenjivanje strategije LAG-a - evaluacijska pitanja.....	27
6.1. Evaluacijsko pitanje 2: U kojoj mjeri su aktivnosti koje se odnose na strateški cilj 1 iz LRS uspjele poboljšati konkurentnost poljoprivrednog sektora.....	29
6.2. Evaluacijsko pitanje 3: U kojoj mjeri su aktivnosti iz LRS koje se odnose na strateški cilj 3 uspjele utjecati na očuvanje i održivo upravljanje prirodnim i društvenim resursima?.....	31
7. Zaključci i preporuke.....	32

Uvod

Pojam evaluacije za LAG-ove je relativno nov i do sada je nisu imali obvezu provoditi. Evaluacija je jedna od nekoliko sredstava za upravljanje javno financiranim intervencijama (programima, politikama i projektima). Kao sredstva za upravljanje, pored evaluacije koriste se monitoring (nadzor) i revizija koji se međusobno nadopunjuju. Evaluacija LRS proizlazi iz kontinuiranog monitoringa. Radi razlikovanja različitih sredstava za upravljanje navodimo i njihove definicije.

Evaluacija – prosudba intervencija prema rezultatima, učincima i potrebama koje se njima nastoje ispuniti. Proces evaluacije završava prosudbom (ili ocjenom) intervencije. Evaluacija je ponajprije i prije svega usmjerena na potrebe, rezultate i učinke intervencije.

Monitoring (nadzor) - stalan, sustavan proces koji se provodi tijekom provedbe politike, programa ili projekta. Usmjeren je na provjeru jesu li ishodi (učinci i rezultati) u skladu s ranijim očekivanjima i da li upravljanje „proizvodi“ dobar učinak .

Revizija - financijska revizija koja je usmjerena na utvrđivanje jesu li sredstva namjenski utrošena (zakonski i regulatorno). Proširena revizija obuhvaća i reviziju rezultata i kao takva donekle se može poklapati s evaluacijom jer odgovara na pitanja o ekonomičnosti, efektivnosti i efikasnosti.

Evaluacija koristi podatke koji su prikupljeni u monitoringu, ali je sveobuhvatnija i detaljnija jer sadržava širi raspon pitanja o upravljanju koji se dotiču i nekih elemenata revizije u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

„ Obveza provedbe evaluacije u okviru Zajedničke poljoprivredne politike 2014-2020 (ZPP-a) utvrđena je u članku 110. Uredbe (EU) 1306/2013. Odgovornost za provedbe evaluacije LEADER-a definirana je člankom 34. stavkom 3. točkom g Uredbe (EU) br.1303/2013. Način provedbe monitoringa i evaluacije opisan je u važećoj LRS LAG- a „More 249“.

1. Osnovne informacije o Lokalnoj akcijskoj grupi „More 249“

Lokalna akcijska grupa „More 249“ sa sjedištem u Vodicama osnovana je u rujnu 2013. godine. Na osnivačkoj Skupštini održanoj 24. rujna 2013. u sastav LAG-a ušle su: općine Pirovac, Tribunj, Tisno, Murter-Kornati, Primošten i Rogoznica, grad Vodica te naselja grada Šibenika: Grebaštica, Žaborić, Jadrtovac, Brodarica, Krapanj, Zlarin, Kaprije, Žirje, Zaton i Raslina.

Ured LAG-a počinje djelovati u svibnju 2014. godine i financira se iz članarina do odobrenja sredstava iz Podmjere 19.1. Pripremna pomoć. Nakon toga slijedi izrada Lokalne razvojne strategije za koju Agencija za plaćanje dana 09. siječnja 2017. donosi Odluku o odabiru, a potpisivanje Ugovora slijedi 21. veljače 2017.

U svibnju 2017. godine Općina Primošten izlazi iz sastava LAG-a i od tada područje LAG-a obuhvaća 7 jedinica lokalne samouprave.

Ukupna površina LAG-a iznosi 480,90 km² te obuhvaća 7 JLS na području Šibensko-kninske županije koju čine obalni pojas i otoci te manji dio zaleđa. Broj stanovništva, prema popisu iz 2001. godine, iznosio je 25.264 stanovnika, dok je prema popisu stanovništva iz 2011. godine taj broj porastao te iznosi 26.236 stanovnika. Prosječna gustoća naseljenosti LAG-a iznosi 54.56 stanovnika na km² što je također porast u odnosu na 2001. godinu kada je ona iznosila 52.51 stanovnika na km².

Na sjeveru, LAG graniči sa Zadarskom županijom, a na jugu sa Splitsko-dalmatinskom. Na istoku, u unutrašnjosti, graniči s općinama Bilice i gradom Skradinom koji su članovi susjednog Lag-a Krka. Područje LAG-a karakterizira iznimno razvedeno područje Jadranskog mora s mnoštvom malih otoka, otočića i hridi, te užeg priobalnog pojasa, ovisno o povezivanju putem mora, te životu od mora i uz more. More 249 krajem 2016. godine dobiva odluku o odobrenju financijskih sredstava u iznosu od 6.488.128,71 HRK.

Trenutno LAG „MORE 249“ broji 54 člana i ima 3 zaposlene osobe (2 osobe na neodređeno i 1 osobu na određeno vrijeme).

2. Evaluacija provedbe LRS

2.1. Lokalna razvojna strategija LAG-a „More 249“

Evaluacija provedbe LRS LAG-a „More 249“ obuhvaća vremenski period od potpisivanja Ugovora s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi o ruralnom razvoju – 21.02.2017. godine do 31.12.2020. godine. Kroz evaluaciju se razmatra učinkovitost, djelotvornost, relevantnost te primarni sekundarni doprinos intervencija.

Prvotno odobrena verzija Lokalne razvojne strategije LAG-a „More 249“ obuhvaćala je 3 cilja, 8 prioriteta i 10 mjera/tipova operacija.

Prva izmjena strategije usvojena je 15. prosinca 2017. g. a odnosila se na promjenu područja LAG-a (zbog izlaska Općine Primošten) i usklađivanje akcijskog i financijskog plana s odobrenim sredstvima. Sadržavala je isti broj ciljeva, prioriteta i mjera.

Nakon toga, 20. prosinca 2018. Skupština LAG-a usvaja drugu izmjenu LRS zbog bolje usklađenosti s Programom ruralnog razvoja i stanja na terenu. Obuhvaćala je 3 cilja, 5 prioriteta i 8 tipova operacija.

Do treće izmjene LRS došlo je zbog pogreške u kriteriju odabira kod TO 3.1.1. „Ulaganje u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo“ gdje se kod kriterija pod brojem 3. navodilo da je prihvatljivo ulaganje u multifunkcionalnu društvenu infrastrukturu za javnu uporabu kojom upravlja udruga. Navedeni kriterij je preuzet iz tada važećeg Pravilnika za provedbu mjere 7.

Dana 08. kolovoza 2019. UO donosi odluku o povećanju alokacije za TO 1.1.3. „Razvoj i unapređenje poslovanja malih poljoprivrednih gospodarstava“ gdje je bilo dostatno sredstava za 10 projekata a pristiglo je 13. Ujedno stanje na terenu je pokazalo da nema interesa za pojedine mjere koje su bile navedene u LRS. Izmijenjena LRS obuhvaćala je 3 cilja, 5 prioriteta i 8 tipova operacija.

U kolovozu 2020.g izmjena LRS odnosila se na povećanu alokaciju (sustavom nagrađivanja) te ponovno usklađenje sa potrebama na terenu. Izmijenjena LRS obuhvaćala je 3 cilja, 4 prioriteta i 6 tipova operacija.

S obzirom na vrijeme provedbe ove evaluacije, a nakon izmjena početne / predviđene strategije kojima nastaje trenutna / hotimična strategija koja još nije u potpunosti realizirana te samim time nije konačna, u postupku evaluacije LRS utvrdit će se vrijednost procesa provedbe koji su u tijeku kao i mjerljive rezultate zaključaka koji su doneseni tijekom praćenja.

2.2. Program ruralnog razvoja RH 2014-2020 i Mjera 19

Ukupna sredstva PRR RH 2014-2020 iznose 2,4 milijarde EUR, a udio za Mjeru 19 iznosi 3% odnosno 67,540 mil. EUR-a.

Ugovorena sredstva iz PRR za M19 LEADER /CLLD iznose:

19.1. - 17.084.784,13 HRK

19.2. - 352.835.768,16 HRK

19.3. - 623.937,65 HRK

19.4. - 92.573.226,62 HRK

Sredstva dodijeljena LAG-u „More 249“ prikazana su u tablici niže.

Tablica 1.

1. Ugovorena alokacija iz veljače 2017.	6.488.128,71 HRK
2. Sredstava dodijeljena postupkom nagrađivanja u kolovozu 2020	7.671.200,71 HRK
3. Sredstva dodijeljena u prijelaznom razdoblju 2021.- 2022.	3.540.930,52 HRK
4. Ukupna alokacija (1+2+3)	11.112.131,23 HRK

2.3. Evaluacijske metode

Glavne metode postupka evaluacije su uključivale uvid u relevantnu projektnu dokumentaciju, godišnja izvješća o radu, evidenciju projektnih prijava, obrasce za praćenje i važeću LRS čime su iskazani kvantitativni pokazatelji učinka kroz razvojne probleme, ciljeve, prioritete i fokus područja LRS. Kroz intervjue/ ankete s projektnim timom, članovima i korisnicima prikupljeni su i prikazani kvalitativni i kvantitativni podaci.

2.4. Svrha evaluacije i korištene metode

Zbog raspoloživih resursa potrebno je prilagoditi opseg evaluacije. Provedba evaluacije i njen opseg ovise o postavljenim evaluacijskim pitanjima i odabiru kvalitetnih pokazatelja, kao i kvaliteti praćenja. Evaluacija LEADER-a/CLLD-a pomaže LAG-ovima u boljem korištenju postojećih resursa, identifikaciji problema i odgovornosti tijekom provedbe, transparentnosti i zajedničkom učenju. Evaluacija LRS proizlazi iz sustava monitoringa koji se provodi tijekom cijelog razdoblja. Određivanje opsega monitoringa ključno je za efikasnost provedbe evaluacije.

Provedbom ove evaluacije analizirali su se pokazatelji navedeni u LRS i do sada provedeni natječaji kako bi se utvrdila djelotvornost u postizanju Ciljeva te učinkovitost utroška sredstava. Evaluacija u „tijeku“ ima za cilj i poboljšanje i usmjeravanje daljnje provedbe LRS te predstavlja naznaku smjernica kod planiranja narednog programskog razdoblja.

Glavne metode postupka evaluacije su uključivale uvid u relevantnu projektnu dokumentaciju, godišnja izvješća o radu, evidenciju projektnih prijava i važeću LRS čime se iskazuju kvantitativni pokazatelji učinka kroz ciljeve, prioritete i fokus područja LRS. Kroz intervjue/ankete s projektnim timom, članovima i korisnicima prikupljeni su kvalitativni i kvantitativni podaci.

Tijekom provedbe ove evaluacije do **kvantitativnih** podataka došlo se kroz:

Utvrđivanje valjanosti/ostvarenja vrijednosti ciljnih pokazatelja uspostavljenih u vrijeme izrade LRS

Odgovaranje na pitanja relevantna za evaluaciju (povezana sa žarišnim područjem i drugim aspektima programa ruralnog razvoja) na temelju ocjene prethodno navedenih pokazatelja.

Kvalitativni podaci često bolje prikazuju dodanu vrijednost i učinak na zajednicu. Kvalitativne informacije za provedbu ove evaluacije prikupljene su iz obrazaca za monitoring te putem upitnika koje su popunjavali korisnici sredstava i članovi UO i Skupštine LAG-a. U samom procesu Evaluacije, pored vanjskog stručnjaka, sudjelovali su zaposlenici LAG-a, članovi UO, članovi Skupštine, korisnici sredstava.

2.5. Izvori podataka

Prilikom provedbe evaluacije LRS LAG-a More 249 korišteni su sljedeći dokumenti:

- Važeća LRS LAG-a „More 249“ (uzevši u obzir doprinos kroz izmjene LRS)
- Evidencijska lista projektnih prijava
- Godišnje izvješće o radu
- Zapisnici sa sjednica UO
- Ispunjeni upitnici od strane korisnika / zaposlenika/ članova
- Obrasci za praćenje-monitoring

3. Analiza i evaluacija podataka promatranog razdoblja

3.1. Objavljeni Natječaji – Provedba operacija unutar CLLD strategije - 19.2.

Zakonski uvjeti za objavu prvog LAG natječaja stečeni su 04. siječnja 2018. godine. Do kraja 2020. godine LAG je objavio 6 natječaja.

U promatranom razdoblju na nacionalne natječaje koji su sukladni tipovima operacija obuhvaćenima u LRS LAG-a „More 249“ zatražena je potpora u iznosu od 46.570.156,96 HRK, odobreno je 20.003.825,42 HRK. Od toga je 17.213.399,42 HRK odobreno za tip operacije 7.4.1. dok je interes za M6 izražen, međutim broj odobrenih projekata je znatno manji. Upravo iz navedenog razloga i kao rezultat praćenja broja prijavljenih /odobrenih korisnika s područja LAG-a „More 249“ na nacionalnim natječajima (gdje je vidljiv značajan interes za M6, ali i slabija prolaznost) LAG „More 249“ je išao u izmjene LRS te pored ostalog, povećavao alokacije na pojedinim tipovima operacija. Zaposlenici LAG-a analizirali su slabiju prolaznost na nacionalnim natječajima te su zaključili kako su kriteriji odabira bodovno teško dostižni za poljoprivredna gospodarstva s područja LAG obuhvata .

LAG „More 249“ je u promatranom razdoblju objavio 6 natječaja. Analizom objavljenih natječaja dobio se uvid u postupke prijave, ugovaranja i plaćanja te efikasnost obrade pristiglih prijave te uvid u brzinu provedbe, odnosno isplata. Kao rezultat obrade objavljenih natječaja, LAG „More 249“ odabrao je 37 projekata u vrijednosti za koje je odobrena potpora u iznosu od 3.709.306,50 HRK.

Tablica 2. Pregled prijavljenih i odobrenih projekata na nacionalnim natječajima korisnicima s područja LAG „More 249“ (Izvor: APPRRR)

Nacionalni natječaj	Prijavljeno korisnika	Zatražena potpora (HRK)	Odobreno korisnika	Odobrena potpora (HRK)
6.1.1.	3	1.116.000,00	2	741.250,00
6.2.1.	11	4.091.725,00	1	371.975,00
6.3.1.	41	4.628.172,00	15	1.677.201,00
6.4.1.	3	3.499.778,67	0	-
7.4.1.	7	33.234.481,29	3	17.213.399,42
UKUPNO	65	46.570.156,96	21	20.003.825,42

Tablica 3. Pregled prijavljenih odobrenih projekata na natječajima LAG-a More 249 (Izvor : evidencija LAG-a)

LAG natječaji	Prijavljeno korisnika	Zatražena potpora (HRK)	Odobreno korisnika	Odobrena potpora (HRK)
6.1.1.	3	518.875,00	2	518.875,00
6.3.1.	34	3.698.458,50	28	2.136.233,00
6.4.1.*	-	-	-	-
7.4.1.	7	1.484.124,65	5	1.054.198,50
UKUPNO	44	5.701.458,15	35	3.709.306,50

*natječaj nije objavljen do kraja 2020. g.

3.2. Analiza objavljenih LAG natječaja

Tablica 4. Objava i provedba 1. LAG natječaja za TO 1.1.4. „Razvoj i unapređenje poslovanja malih poljoprivrednih gospodarstava“

Tip operacije iz PRR	6.3.1.
Datum objave	22. ožujka 2018.
Datum zaprimanja prijava	06.travnja – 07.svibnja 2018. godine
Ukupno raspoloživa sredstva	781.746,00 HRK
Broj zaprimljenih prijava	7
Datum početka obrade zaprimljenih prijava	16. svibnja 2018.
Broj poslanih zahtjeva za D/O/I i/ili O/I	13
Datum donošenja odluka na razini LAG-a	23. kolovoza 2018
Broj odobrenih projekata na razini LAG-a	6
Broj odbijenih projekata na razini LAG-a	1
Datum donošenja odluka na razini AP	09. listopada 2018.
Broj odobrenih projekata na razini AP	6
Broj isplaćenih projekata I rata	6
Broj isplaćenih projekata konačna rata	4
Broj zaprimljenih prigovora na Odluku LAG-a	0
Prvi Natječaj objavljen je mjesec dana nakon što su se stekli uvjeti za objavu. Ukupna raspoloživa alokacija bila je dostatna za 7, a odobreno je 6 projektnih prijava u ukupnom iznosu od 670.068,00 HRK. Visina potpore iznosila je 15.000 EUR-a, odnosno 111.678,00 HRK. Jedna projektna prijava je odbijena iz razloga ne udovoljavanja osnovnih kriterija natječaja: u djelatnosti obrta poljoprivreda nije bila navedena kao glavna djelatnost. Obrada prvog Natječaja od dana zaprimanja projektnih prijava do donošenja Odluke UO trajala je oko 100 dana. Korisnicima je poslano je 13 zahtjeva za D/O/I i O/I. Veliki broj zahtjeva za dopunu može ukazivati na lošu kvalitetu projektnih prijava, ali i obradu od strane LAG-a koji po prvi put stječe iskustvo obrade projekata. Ukupno 5 korisnika svoje aktivnosti provodi u području NATURA 2000 (s područja Vodica, Murtera i Tisno). Dva odobrena projekta su s otoka, jedan projekt s područja obale i tri projekta su iz zaleđa. Nije bilo zaprimljenih projektnih prijava s područja općina Pirovac, Rogoznica i Tribunj te područja obuhvaćenih LAG-om koja se nalaze u sastavu grada Šibenika. Svi odobreni korisnici su organizacijski oblik OPG-a. Prema	

dobnoj strukturi dva su korisnika mladi poljoprivrednici. AP je odobrila svih šest projektnih prijava koje je odobrio i LAG. U trenutku provedbe evaluacije isplaćena je 2. rata za tri korisnika.

Tablica 5. Objava i provedba 2. LAG natječaja za TO 3.1.1. „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“

Tip operacije iz PRR	7.4.1.
Datum objave	26. ožujka 2019.
Datum zaprimanja prijava	08.travnja – 29.srpnja.2019.
Ukupno raspoloživa sredstva	1.541.868,80 HRK
Broj zaprimljenih prijava	5
Datum početka obrade zaprimljenih prijava	05. kolovoza 2019.
Broj poslanih zahtjeva za D/O/I i/ili O/I	6 D/O/I + 2 O/I
Datum donošenja odluka na razini LAG-a	10. veljače 2020.
Broj odobrenih projekata na razini LAG-a	3
Broj odbijenih projekata na razini LAG-a	2
Datum donošenja odluka na razini AP	07. srpnja 2020.
Broj odobrenih projekata na razini AP	3
Broj isplaćenih projekata I rata	-
Broj isplaćenih projekata konačna rata	0
Broj zaprimljenih prigovora na Odluku LAG-a	0
<p>Drugi LAG Natječaj je imao tri izmjene, od kojih se prva odnosila na tiskarske pogreške u kriteriju odabira broj 3, a dvije izmjene su se odnosile na produženje roka zaprimanja projektnih prijava. Ukupna raspoloživa alokacija bila je dostatna za 7 projektnih prijava. Maksimalni intenzitet potpore iznosio je 29.000,00 EUR-a, odnosno 214.962,50 HRK. Zaprimljeno je 5 projektnih prijava a dvije prijave su odbijene. Obrada je trajala šest mjeseci u kojima je poslano osam zahtjeva za D/O/I. AP je odobrila sve projektne prijave koje je odobrio i LAG. Ukupno je odobreno je 644.887,50 HRK. Odobreni su različiti projekti u 3 jedinice lokalne samouprave. Tako je Grad Šibenik prijavio projekt rekonstrukcije 1. kata Vatrogasnog doma za društvene namjene, Općina Murter-Kornati je prijavila projekt uređenja i opremanja dječjeg igrališta na javnoj površini, dok je Općina Pirovac prijavila projekt Rekonstrukcije groblja Sv. Ante.</p> <p>Sva tri projekta imaju pozitivan utjecaj na okoliš. Jedan se provodi na otoku i dva na obali. Broj stanovnika u naseljima u kojima se provodi ulaganje Grad Šibenik - Grebaštica: 937, Općina Murter-Kornati - Murter: 2025, Općina Pirovac – Pirovac: 1704 što pokazuje da će indirektnu korist od projektnih prijava imati 4.666 stanovnika, odnosno 17% od ukupnog broja stanovnika LAG područja (prema popisu stanovništva iz 2011).</p> <p>Grad Šibenik je završio provedbu projekta i podnio Zahtjev za isplatu u Agenciju za plaćanje.</p>	

Tablica 6. Objava i provedba 3. LAG natječaja za TO 1.1.3. „Razvoj i unapređenje poslovanja malih poljoprivrednih gospodarstava“

Tip operacije iz PRR	6.3.1.
Datum objave	12. travnja 2019.
Datum zaprimanja prijava	29. travnja – 30. svibnja 2019.
Ukupno raspoloživa sredstva	1.337.400,00 HRK
Broj zaprimljenih prijava	13
Datum početka obrade zaprimljenih prijava	05. lipnja 2019.
Broj poslanih zahtjeva za D/O/I	3 DOI + 8 O/I
Datum donošenja odluka na razini LAG-a	21. kolovoza 2019.
Broj odobrenih projekata na razini LAG-a	12
Broj odbijenih projekata na razini LAG-a	1
Datum donošenja odluka na razini AP	05. ožujka - 17. ožujka 2020.
Broj odobrenih projekata na razini AP	12
Broj isplaćenih projekata I rata	12
Broj isplaćenih projekata konačna rata	3
Broj zaprimljenih prigovora na Odluku LAG-a	0
<p>Treći LAG Natječaj odnosio se na objavu natječaja za Razvoj i unapređenje poslovanja malih PG. To je po drugi put objavljen natječaj za kojim je iskazan interes od strane poljoprivrednika. Prvotna raspoloživa alokacija iznosila je 1.114.500,00 HRK i bila je dostatna za 10 projektnih prijava. Kako je bio iskazan veći interes, donesena je Odluka o izmjeni LAG natječaja i povećana je ukupna alokacija. Zaprimljeno je 13 projektnih prijava, a jedna je odbijena jer nije udovoljavala osnovni uvjet natječaja: sjedište OPG-a nije bilo na području LAG-a. Obrada Natječaja trajala je kraće od prvog natječaja iako je obrađivano dvostruko više prijava te je za oko 70 dana LAG donio odluke o odabiru 12 projektnih prijava. Poslano je 11 zahtjeva za D/O/I. Sedam projektnih prijava odnosi se na ekološku proizvodnju dok pet projektnih aktivnosti imaju u planu nabavku nove mehanizacije iz čega je vidljiv pozitivan utjecaj na okoliš. Od odobrenih 12 projektnih prijava AP je odobrila svih 12 te je svima isplaćena I rata. U trenutku provedbe evaluacije isplaćena je 2. rata za tri korisnika. Projektne prijave zaprimljene su sa sljedećih područja: Grad Vodice - 8, Općina Murter-Kornati - 3, Općina Pirovac - 1. Nisu zaprimljene projektne prijave iz Općine Rogoznica, Tribunja i naselja s područja Grada Šibenika. Prema organizacijskom obliku 10 korisnika ima oblik OPG, 1 korisnik obrt, 1 korisnik trgovačko društvo. Prema dobnoj strukturi četiri korisnika su mladi poljoprivrednici.</p>	

Tablica 7. Objava i provedba 4. LAG natječaja za TO 1.1.2. „Potpora mladim poljoprivrednicima“

Tip operacije iz PRR	6.1.1.
Datum objave	10. prosinca 2019.
Datum zaprimanja prijava	08.siječnja – 10. veljače 2020.
Ukupno raspoloživa sredstva	518.875,00 HRK
Broj zaprimljenih prijava	3
Datum početka obrade zaprimljenih prijava	28. veljače 2020.
Broj poslanih zahtjeva za D/O/I	2 DOI + 2 OI
Datum donošenja odluka na razini LAG-a	30. travnja 2020.
Broj odobrenih projekata na razini LAG-a	2
Broj odbijenih projekata na razini LAG-a	1
Datum donošenja odluka na razini AP	09.studenog 2020.
Broj odobrenih projekata na razini AP	2
Broj isplaćenih projekata I rata	2
Broj isplaćenih projekata konačna rata	0
Broj zaprimljenih prigovora na Odluku LAG-a	0
<p>Četvrti LAG Natječaj objavljen je krajem 2019 godine. Korisnik je mogao zatražiti maksimalni iznos potpore od 50.000,00 EUR-a ukoliko mu je poljoprivreda jedino i glavno zanimanje ili 20.000,00 EUR-a ako se poljoprivredom bavi uz stalni posao. Zaprimljene su 3 projektne prijave od kojih su dvije odobrene, a jedna je odbijena iz razloga što je poljoprivrednik po drugi put postavljen za nositelja gospodarstva. Obrada zahtjeva od otvaranja projektne prijave do donošenja Odluke UO trajala je oko 60 dana. Poslano je 4 zahtjeva za D/O/I. AP je odobrila oba zahtjeva. Oba projekta odnose se na ekološku poljoprivredu i prioritetne sektore (36,66 ha poljoprivrednog zemljišta u ekološkoj proizvodnji). Jednom korisniku poljoprivreda je glavno zanimanje dok je drugom korisniku ona dopunsko zanimanje. Organizacijski oblik oba korisnika je OPG. Očuvano je jedno radno mjesto. Lokacija ulaganja za projektne prijave su Murter i Vodice. U trenutku evaluacije projekti su u tijeku i niti jedan projekt nije isplaćen s konačnom ratom.</p>	

Tablica 8. Objava i provedba 5. LAG natječaja za TO 3.1.1. „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“

Tip operacije iz PRR	7.4.1.
Datum objave	01. srpnja 2020.
Datum zaprimanja prijava	15.srpnja – 05. listopada 2020.
Ukupno raspoloživa sredstva	896.981,30 HRK
Broj zaprimljenih prijava	2
Datum početka obrade zaprimljenih prijava	12. listopada 2020.
Broj poslanih zahtjeva za D/O/I i/ili O/I	2 DOI + 1 OI
Datum donošenja odluka na razini LAG-a	11. prosinca 2020.
Broj odobrenih projekata na razini LAG-a	2

Broj odbijenih projekata na razini LAG-a	0
Datum donošenja odluka na razini AP	23.ožujka i 26. ožujka 2021.
Broj odobrenih projekata na razini AP	2
Broj isplaćenih projekata I rata	n/p
Broj isplaćenih projekata konačna rata	0
Broj zaprimljenih prigovora na Odluku LAG-a	0
<p>5. LAG Natječaj je objavljen u listopadu 2020. godine. Ukupno raspoloživa alokacija bila je dostatna za 4 projektne prijave. Maksimalni intenzitet potpore jednak je kao i na prvom ovom natječaju a iznosio je 29.0000 EUR-a, odnosno 215.745,50 HRK. Zaprimljene su i odobrene 2 projektne prijave. Obje prijave odobrila je i AP. Obrada Natječaja na razini LAG-a trajala je oko 60 dana i poslano je ukupno 3 zahtjeva za D/O/I i O/I. Odobreni su projekti Općine Tribunj i Općine Tisno. Općina Tribunj je prijavila projekt uređenja dječjeg igrališta, dok je Općina Tisno prijavila projekt Rekonstrukcije prostora Glazbeno-kulturnog centra Hartić. Jedan projekt se provodi na obalnom dijelu a jedan na otoku. Broj stanovnika u naseljima u kojima se provode ulaganja iznosi- broj stanovnika Tribunj – 1536, Tisno – 1287 što je ukupno 2.823 stanovnika, odnosno 10% od ukupnog stanovništva.</p>	

Tablica 9. **Objava i provedba 6. LAG natječaja za TO 1.1.3**

Redni broj Natječaja	6.
Tip operacije	6.3.1.
Datum objave	25. rujna 2020.
Datum zaprimanja prijava	12. listopada – 11 studenog 2020.
Ukupno raspoloživa sredstva	1.129.125,00 HRK
Broj zaprimljenih prijava	14
Datum početka obrade zaprimljenih prijava	14. studenog 2020.
Broj poslanih zahtjeva za D/O/I	10 D/O/I
Datum donošenja odluka na razini LAG-a	26. veljače 2021.
Broj odobrenih projekata na razini LAG-a	10
Broj odbijenih projekata na razini LAG-a	4
Datum donošenja odluka na razini AP	07. lipnja 2021.
Broj odobrenih projekata na razini AP	10
Broj isplaćenih projekata I rata	10
Broj isplaćenih projekata konačna rata	0
Broj zaprimljenih prigovora na Odluku LAG-a	0
<p>Zadnji objavljeni LAG Natječaja u promatranom razdoblju objavljen je u rujnu a obrada je započela sredinom studenog i trajala je oko 90 dana. U tijeku obrade poslano je 10 Zahtjeva za D/O/I. Ukupno raspoloživa alokacija bila je dostatna za 10 projektnih prijava a zaprimljeno je 14 projektnih prijava. AP je odobrila svih 10 korisnika. Broj zaprimljenih prijava po jedinicama lokalne samouprave: Grad Vodice – 7; Općina Murter-Kornati – 1; Općina Tisno – 1; Općina Pirovac 2; Šibenik (naselja, Zaton, Žaborić) – 3. Niti na trećem objavljenom natječaju nije zaprimljena prijava iz Općine Rogoznice i Općine Tribunj.</p>	

Prema organizacijskom obliku 4 korisnika ima oblik SOPG a 6 korisnika ima oblik OPG. Prema dobnoj strukturi 2 korisnika po godinama pripada u kategoriju mladi poljoprivrednik. U trenutku provedbe evaluacija svim korisnicima isplaćena je 1. rata.

3.3. Zaključci i preporuke analize objavljenih LAG natječaja

U promatranom razdoblju LAG More 249 objavio je 6 natječaja. Ukupna vrijednost odobrene potpore iznosi 5.147.677,85 HRK. Na objavljena tri LAG natječaja za TO 6.3.1. ukupno je odobreno 3.136.59,00 HRK (28 projekata) dok je za LAG natječaj za TO 6.1.1. odobreno 518.875,00 HRK (2 projekta). Ukupno je isplaćeno za završene projekte 669.384,00 HRK potpore (za TO 6.3.1.). Za dva objavljena LAG natječaja za TO 7.4.1. ukupno je odobreno 1.054.199,65 HRK (5 projekata). Najveći interes korisnika bio je za tipove operacija sukladne s nacionalnim 6.3.1. i 6.1.1. gdje je ujedno i najveći interes korisnika s LAG-a za nacionalne natječaje, ali ujedno i najslabija prolaznost. S obzirom na interes za tip operacije za 6.2.1., s područja LAG-a od 11 korisnika i samo jednog odobrenog na nacionalnim natječajima, potrebno je ovu situaciju uvrstiti u analizu budućeg razdoblja. S obzirom na veliki broj zahtjeva za dopunu po natječaju te izjave korisnika o korištenju usluga konzultanata (samo 3 korisnika od ukupno 19 anketiranih nisu koristili usluge konzultanta), potrebno je promišljati o radionicama za konzultante kako bi se povećala kvaliteta pristiglih prijava te smanjio broj zahtjeva za D/O/I. Vrijeme od donošenja Odluka na razini LAG-a do donošenja Odluka na razini AP je oko 5 mjeseci. Korisnici s provedbom uglavnom ne kreću do donošenja odluka na razini AP što značajno produžava proces provedbe. Analizom sjedišta/lokacije ulaganja odobrenih projektnih prijava, zbirni podaci za poljoprivredna gospodarstva kao korisnike potpora ukazuju da je najveći broj odobrenih korisnika s područja Vodica - 18, Murter – Kornati – 6, Pirovac – 2, područja Šibenika - 2 i s područja Tisno – 2 korisnika. Primjetno je da nema prijavljenih korisnika (poljoprivrednika) s područja jedinica lokalne samouprave Rogoznica i Tribunj. U svrhu ujednačene prisutnosti LAG-a potrebno je istražiti razloge ne prijavljivanja korisnika i pojačati animacijske i edukacijske aktivnosti prema ciljnoj skupini.

Kod prijava na natječaje sukladne nacionalnom 7.4.1. odobrena je po jedna projektna prijava za općine Pirovac, Murter-Kornati, Tribunj i Tisno te grad Šibenik. U promatranom razdoblju općina Rogoznica nije prijavila niti jedan projekt, dok je grad Vodice prijavio projekt u prvom objavljenom natječaju ali nije bio odobren.

3.4. Provedbe projekta suradnje – Provedba 19.3

U vrijeme izrade ove evaluacije konkretna provedba projekta suradnje nije započela. Tijekom 2020. godine s partnerima (susjedni LAG-ovi) održano je nekoliko sastanaka vezanih za dogovor oko zajedničkog projekta suradnje.

3.5. Izlazni pokazatelji LRS

Prilikom izrade LRS LAG-a More 249 definirani su izlazni pokazatelji provedbe (postignuća) čije ostvarenje je analizirano kroz promatrano razdoblje-djelotvornost.

Tablica 10: Praćenje provedbe LRS putem pokazatelja isporuka (output indikatora) za praćenje postizanja pokazatelja rezultata (ostvareno)

<i>O LRS</i>	<i>TO PRR</i>	<i>M LRS</i>	<i>M/PM PRR</i>	<i>SC LRS</i>	<i>Naziv pokazatelja</i>	<i>Ciljna vrijednost pokazatelja 2017.- 2020.g.</i>	<i>Ciljna vrijednost pokazatelja 2023.g.</i>	<i>Prioritet PRR</i>	<i>Prioritetno fokus područje</i>
1.1.1.	6.1.1.	1.1.	6.1.	1.	Broj gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za plan razvoja poslovanja / ulaganja za mlade poljoprivrednike	2	2	2	2B
1.1.2.	6.3.1.	1.1.	6.3.	1.	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju	28	28	2	2A
2.1.1.	6.4.1.	2.1.	6.4.	2.	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora za razvoj nepoljoprivredne djelatnosti	0	2	6	6A
3.1.1.	7.4.1.	3.1.	7.4.	3.	Broj operacija za koje je dodijeljena potpora radi poboljšanja	5	9	6	6B

					temeljnih usluga i infrastrukture u ruralnom području				
3.2.1.	19.4.1.	3.2.	19.4.	3.	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diversifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	5	6	6	6A
					Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diversifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	60	90	6	6A
					Broj animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	6	8	6	6B
					Broj sudionika animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	60	80	6	6B
3.2.2.	19.3.1. / 19.3.2.	3.2.	19.3.	3.	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	4	8	1	1A
					Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija	40	80	1	1A

				u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima				
				Broj projekata među-teritorijalne suradnje i/ili Broj projekata transnacionalne suradnje	0	1	1	1B
				Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	4	6	6	6A
				Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	40	60	6	6A

Zaključak: U pogledu objavljenih natječaja, odnosno broja odobrenih projekata LAG je ostvario zadane pokazatelje za tipove operacija sukladne s tipom operacije 6.3.1 i 6.1.1. iako je interes za tim tipovima operacija bio i veći od zadanih pokazatelja Za tip operacije sukladan 7.4.1. interes je bio manji od očekivanog te na dva objavljena natječaja nisu ostvareni pokazatelji. Bitno je napomenuti da je još jedan LAG natječaj obavljen i obrađen u 2021. godini te će se pravi pokazatelji utvrditi prilikom ex-post evaluacije. U pogledu animacijskih aktivnosti (19.4 i 19.3) pokazatelji su djelomično ostvareni a jednim dijelom se može i opravdati epidemiološkom situacijom u 2020. godini te je potrebno provesti dodatne aktivnosti i analize.

3.6. Planirani i ostvareni indikatori prema strateškim ciljevima

Tablica 11: Pregled indikatora po strateškim ciljevima LRS

		Ukupan broj odobrenih projekata			Ukupna javna sredstva odobrenih projekata (do 2018.)/isplaćenih projekata (2023.), (EUR)	
		Odobreni LAG	Odobreni APPRRR	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni
Godina vrednovanja		2017. - 2020.		2020.	2017. - 2020.	2023.
UKUPNO LRS	<i>UKUPNO LRS (19.2/19.3/19.4)</i>	35	35	7	805.386,89	278.368,13
Strateški cilj LRS	<i>Podmjera PRR</i>					
	<i>M19</i>					
SC1	<i>Ukupno LRS</i>	30	30	7	490.000,00	105.000,00
	<i>19.2.</i>	30	30	7	490.000,00	105.000,00
SC2	<i>Ukupno LRS</i>	0	0	0	0,00	90.000,00
	<i>19.2.</i>	0	0	0	0,00	90.000,00
SC3	<i>Ukupno LRS</i>	5	5	0	315.386,89	173.368,13
	<i>19.2.</i>	5	5	0	142.018,76	0,00
	<i>19.3.</i>	0	0	0	0,00	0,00
	<i>19.4.</i>	<i>n/a</i>	<i>n/a</i>	0	173.368,13	173.368,13

3.7. Pokazatelji rezultata po ciljevima LRS

U važećoj LRS LAG-a More 249 istaknuta su 3 strateška cilja.

SC 1 - Povećanje konkurentnosti i razvoja poljoprivrede na poljoprivrednom gospodarstvu

SC 2 - Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima.

SC 3 - Očuvanje i održivo upravljanje društvenim i prirodnim resursima i kulturnom baštinom uz jačanje civilnog društva.

Tablica 12: Broj odobrenih projekata po godinama prema SC LRS LAG-a More 249

TOP LRS (SC/M/TO)	TOP PRR	2017	2018	2019	2020	Ukupno projekata
UKUPNO SC1;SC2;SC 3						
SC1		0	6	12	12	30
M1.1.		0	6	12	12	
TO 1.1.1.	6.1.1.	0	0	0	2	
TO 1.1.2. /1.1.4/1.1.3	6.3.1.	0	6	12	10	
SC2		0				0
M2.1.						
TO 2.1.1.	6.4.1.	0				
SC3				3	2	5
M3.1.						
TO 3.1.1.	7.4.1.	0		3	2	
M3.2.						
TO 3.2.1.						
M3.3						
TO 3.3.1.						
TO 3.3.2.						

Zaključak: Ostvareni pokazatelji broja odobrenih projekata prema strateškim ciljevima navedenima u važećoj LRS LAG-a More 249 pokazuju da je LAG odobrio najviše projekata u SC 1. Na svakom objavljenom Natječaju iz SC1 iznos zatraženih sredstava bio je veći ili jednak alociranim sredstvima. U SC3 iznos alociranih sredstava bio je veći u odnosu na odobrena sredstva. Kroz SC2 nema ostvarenih rezultata jer u promatranom razdoblju nije bio objavljen natječaj.

4. Horizontalni doprinosi i dodane vrijednosti LEADER-a/CLLD-a

4.1. Horizontalni doprinos

Prilikom dugoročnog planiranja u LRS LAG-a More 249 predviđen je i horizontalni doprinos provedbe. Horizontalni doprinos uključuje inovativnost, pozitivan utjecaj na okoliš i generacijsku obnovu.

Inovativnost ima dvojako očekivano ostvarenje:

- kroz projektne aktivnosti koje doprinose inovativnom okruženju stvarajući nove usluge, djelatnosti i proizvode,
- kroz fokusiranje na razvojne potrebe područja i specifičnost odabranih mogućnosti (kroz tipove operacija) koje će imati pozitivan učinak na iste.

Za odobrene projekte može se reći da su inovativni jer su kroz aktivnosti nabavili novu opremu ili mehanizaciju što je za njihovo gospodarstvo bilo nešto novo i utjecalo je na poboljšanje procesa rada.

Pozitivan utjecaj na okoliš ogleda se kroz sufinanciranje novih tehnologija (strojeva i alata na poljoprivrednim gospodarstvima) radi smanjenja štetnog utjecaja na okoliš. Očuvanje krajobrazne i biološke raznolikosti od iznimnog je značaja za područje LAG-a zbog iznimno bogate prirodne baštine i područja pod NATURA 2000. Promatrajući odobrene projekte i ulaganja u novu opremu i tehnologiju može se zaključiti da svih 30 odobrenih projekata imaju pozitivan utjecaj na okoliš i pozitivne klimatske promjene.

Generacijska obnova – predviđa stvaranje pozitivnog inovativnog okruženja očekujući od mladih nositelja poljoprivrednih gospodarstava unaprjeđenje procesa rada i poslovanja i nastavak bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom. Osim dva mlada poljoprivrednika odobrena kroz tip operacije 6.1.1., 9 odobrenih korisnika kroz tip operacije 6.3.1 pripada kategoriji mladog poljoprivrednika.

4.2. Dodana vrijednost

Uloga LAG-a nije isključivo vezana za dodjelu bespovratnih sredstva, odnosno provedbu LRS, njegova **dodana vrijednost** manifestira se u obliku:

a) **animacije i mobilizacije lokalne zajednice** u svrhu rješavanja odabranih lokalnih problema dovodeći do pozitivnih promjena i zajedničkog učenja. Sposobnost animacije i rukovođenja vidljiva je kroz broj održanih radionica na terenu, rast broja prijavljenih projekata kroz godine,

porast broja članova LAG-a i kao značajan indikator potrebno je istaknuti porast broja članova u privatnom sektoru.

Tablica 13: Usporedba broja članova LAG-a

Članovi LAG-a 2017	45
Članovi LAG-a 2020	54
Zaključak: bez obzira na smanjenje broja jedinica lokalne samouprave vidljiv je porast broja članova i prvenstveno iz privatnog sektora	

Tablica 14: Sektorska zastupljenost članova

Sektorska zastupljenost članova LAG-a	Javni sektor	Civilni sektor	Privatni Sektor
01.01.2017.	17	12	16
31.12.2020	16	11	27

Tablica 15: Animacijske aktivnosti na području LAG-a

Animacija dionika na području LAG	2017	2018	2019	2020
Broj održanih animacijskih radionica na području LAG-a od trenutka provedbe LRS do sada	8	10	6	3
Broj organiziranih manifestacija na području LAG-a	7 sajmovi	10 sajmovi	10 sajmovi + suorganizacija 3. HRP	12 sajmovi + natjecanje u gradnji suhozida
Broj prisutnih dionika na radionicama	129	113	62	36
Broj individualnih savjetovanja o PRR 2014-2020	9	27	35	26
Zaključak: Primjetno je smanjenje broja animacijskih radionica u 2020. g. što se može opravdati nepovoljnom epidemiološkom situacijom i nemogućnošću okupljanja većeg broja ljudi. Prosječan broj sudionika po radionicama je od 10 – 14 osoba. Broj organiziranih sajmovi je u blagom porastu, dok su zadnje dvije godine na području LAG-a organizirane dvije veće manifestacije od kojih je Hrvatski ruralni parlament okupio 300 sudionika, a na natjecanju u gradnji suhozida bilo je prisutno oko 80 sudionika.				

b) **poboljšanom socijalnom i ljudskom kapitalu**, izraženom u povećanim razinama povjerenja, razvoju novih vještina i kapaciteta, uspostavom novih mreža itd. i na taj način čini

zajednicu otpornijom i prilagodljivijom na promjene. Radi razvoja novih vještina, veće uključenosti dionika s područja LAG-a, jačanja povjerenja među dionicima područja, pored provedbe M19, LAG je aktivno sudjelovao kao nositelj / partner u prijavi na projekte koji su financirani iz drugih programa / fondova zahvaljujući ljudskim resursima i povedenim aktivnostima LAG-a More 249.

Tablica 16: Dodana vrijednost LEADER-a/CLLD-a – ostali projekti

Uloga LAG-a u projektu	Donator/ Naziv projekta	Cilj projekta	Odobreni iznos u kn
Prijavitelj	Zaklada Kajo Dadić/ "Upoznajmo našu baštinu"	Ukazati na važnost povijesnog naslijeđa i potaknuti na svijest o očuvanju kulture baštine i vlastitog identiteta.	10.000,00
Prijavitelj	ERASMUS+ / AgroYouth	Okupiti mlade ljude koji će raspravljati o problemima s kojima se susreću poljoprivrednici, kako im pomoći, kako izraditi poslovni plan i pokrenuti startup posao.	180.000,00
Prijavitelj	ERASMUS+ / AgroYouth second edition	Nastavak prethodno odobrenog projekta s ciljem jačanje interesa nezaposlenih mladih osoba za bavljenje poljoprivredom i razvoj vlastite proizvodnje.	170.400,00
Prijavitelj	ERASMUS+ / Plastic Planet NO!	Jačanje svijesti o okolišu koji nas okružuje te briga za okoliš i pronalaženje alternativnih rješenja za zamjenu plastike	155.137,50
Prijavitelj	NZRCD/ Lokva - izvor života	Osigurati održivost vodenog staništa i biološke ravnoteže, osvijestiti lokalno stanovništvo o važnosti očuvanja prirodnog staništa te educirati djecu i uključiti ih u istraživački rad.	12.500,00
Prijavitelj	ERASMUS+ / Ruraln volunteers - Get in Action!	Uključiti mlade ljude u volonterske akcije, potaknuti ih na volonterizam i djelovanje u lokalnoj zajednici.	188.700,00

Partner	Hrvatsko-švicarski program suradnje/ Plava eko patrola	Omogućiti vannastavnu edukaciju o održivom razvoju za učenike viših razreda osnovnih škola na otočnom i priobalnom dijelu Šibensko-kninske županije, kroz koji će se metodama neformalnog obrazovanja i informalnog učenja osigurati dodana vrijednost edukacijskog programa te sudjelovanje, aktivno građanstvo i socijalno uključivanje mladih u društvene tokove njihovih lokalnih zajednica od najranije dobi.	1.280.000,00
---------	--	--	--------------

c) **Poboljšanom lokalnom upravljanju** kroz uključivanje zajednice i dionika u donošenje odluka. LAG More 249 uspio je zadržati zaposlenike kroz cijelo programsko razdoblje te na taj način i osigurano kontinuitet učenja i razvoja. U promatranom razdoblju povećao se broj članova LAG-a te su doneseni interni akti radi boljeg i lakšeg upravljanja. LAG je prisustvovao na edukacijskim radionicama koje je radi razvoja ljudskih resursa održavalo UT i APPRRR i ostvarena je kvalitetna suradnja i komunikacija s nadležnim tijelima.

Prema dostavljenim izvješćima koja se prezentiraju Skupštini vidljiv je rad članova UO koji donose odluke na sastancima koji se organiziraju u fizičkom i elektronskom obliku. Također, članovi Skupštine su na sjednicama prisutni u natpolovičnom broju što ukazuje na kvalitetu rada i uključenost samih članova.

Tablica 17: Doneseni interni akti

RB	Naziv dokumenta	Donositelj
1.	Statut	Skupština
2.	Pravilnik o odabiru projekata	Upravni odbor
3.	Pravilnik o provedbi postupaka jednostavne nabave	Skupština

5. Evaluacijska pitanja

5.1. ZEP-zajednička evaluacijska pitanja

Prije početka provedbe evaluacije potrebno je provjeriti logiku intervencije PRR prema kojoj se LEADER/CLLD prvenstveno programira u ŽP 6B i pridonosi drugim ŽP. Evaluacijska pitanja se povezuju s definiranim razvojnim problemima područja na koje se pokušalo utjecati kroz ciljeve, mjere i tipove operacija.

Tablica 18 : Prikaz glavnih razvojnih potreba i kvantitativni prikaz učinka

	Razvojni problemi	Ciljevi LRS koji odgovaraju na glavne razvojne probleme	Pokazatelji
1.	Mala poljoprivredna gospodarstva Poljoprivredna proizvodnja nije dostatna za samoodrživost bez razvijanja dodatnih djelatnosti i /ili finalizacije odnosno povećanja i modernizacije poljoprivredne proizvodnje	SC1	Povećanje ekonomske vrijednosti gospodarstva ostvarilo je 9 poljoprivrednih gospodarstava
2.	Usitnjenost poljoprivrednih gospodarstava i nepostojanje viših razina udruživanja poljoprivrednih gospodarstava i dionika ruralnog razvoja Poljoprivredna gospodarstva u LAG-u posjeduju usitnjene posjede, što onemogućava rast i razvoj poljoprivredne proizvodnje, dok s druge strane ne postoje proizvođačke organizacije, klasteri, udruge i zadruge, koje bi jamčile sigurniji plasman, otkup proizvoda te općenito veće prihode poljoprivrednih gospodarstava	SC1	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji su povećali poljoprivredne resurse i/ili prihode - 9
3.	Nedovoljno razvijena poljoprivredna gospodarstva Poljoprivredna gospodarstva posjeduju zastarjelu tehnologiju, u pravilu za tradicionalnu, ekstenzivnu proizvodnju. Prisutan je manjak suvremene mehanizacije, prostornih sadržaja za proizvodnju, skladišta i popratnih sadržaja, što onemogućuje dugoročan razvoj poljoprivrede i proizvodnju većih količina proizvoda za konkurentniji nastup na tržištu. Nedostatak lokalno proizvedenih	SC1	Broj poljoprivrednih gospodarstava koja su ulagala u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme - 30 Broj poljoprivrednih gospodarstava koja su ulagala u neki vid finalizacije poljoprivredne proizvodnje - 4

	finalnih proizvoda iz sektora poljoprivrede i njihova slaba zastupljenost u turističkoj ponudi.		
4.	<p>Dobna struktura nositelja poljoprivrednih gospodarstava je nepovoljna</p> <p>Prema gore navedenim podacima vidljivo je kako se mali broj mladih osoba bavi poljoprivredom, što otežava uvođenje novih metoda i tehnologija i korištenje raznih oblika nastupa na tržištu.</p>	SC1	Broj mladih poljoprivrednika (do 41 godinu) kao nositelja poljoprivrednih gospodarstava kojima je odobrena potpora – 11 korisnika (36% od ukupno odobrenih)
5.	<p>Nedovoljno razvijene prateće i kompatibilne djelatnosti u poljoprivredi – ruralni turizam i pružanje usluga u ruralnim područjima</p> <p>Turizam je najrazvijenija gospodarska grana na području LAG-a, kroz koji još nisu iskorištene sve komplementarne mogućnosti s poljoprivredom. Ruralni turizam kroz pružanje turističkih usluga, smještaja i ugostiteljstva uz korištenje lokalnih poljoprivrednih proizvoda i gastronomije je nedovoljno zastupljen, posebno na manjim i udaljenijim otocima te u zaleđu. Usluge na pojedinim područjima LAG-a nisu dovoljno zastupljene</p>	SC2	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora za nepoljoprivredne djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima - 0
6.	<p>Slabo razvijena mala komunalna infrastruktura u većem dijelu područja LAG-a</p> <p>Mala komunalna infrastruktura pripada vrlo bitnim sadržajima koji utječu na kvalitetu života stanovnika svakog naselja. Slabo razvijena mala komunalna infrastruktura je zajednički nazivnik svih naselja koji su izvan centralnih naselja općina, odnosno onih naselja koja su udaljenija od općinskih/gradskih središta</p>	SC3	Broj projekata male komunalne infrastrukture i lokacija ulaganja – 5 projekata. Svi odobreni projekti provode se na području do 15 km udaljenom od općinskih/gradskih središta.
7.	<p>Slabo razvijeno civilno društvo, društvena i socijalna infrastruktura-</p> <p>izuzev glavnih mjesta unutar općina/gradova, postoji manjak/slabija razvijenost civilnih i socijalnih organizacija i pratećih infrastrukturnih sadržaja kao što su mjesta za okupljanje,</p>	SC3	Broj udruga s kojim je LAG sudjelovalo u zajedničkim projektima – 7. Iznos sredstava po odobrenim programima koje je LAG provodio

društveni život, društveni domovi, vrtići, starački domovi, škole i slično. Brojne udruge imaju manjak infrastrukture, kao što su sportska i ostala prateća infrastruktura za sam rad predmetnih udruuga i zajednica također bilježe se i nedostatak ljudskih resursa sa specifičnim znanjima za povlačenje sredstava iz EU fondova		izvan Mjere 19 - 2.000.435,00 kn
---	--	----------------------------------

Evaluacijsko pitanje 1 (ZEP 17): „U kojoj su mjeri intervencije u okviru LEADER-a poduprle lokalni razvoj u ruralnim područjima?“

Tablica : Kriteriji prosudbe i pokazatelji za ZEP 17

Kriterij prosudbe	Pokazatelji
Poboljšale su se usluge i lokalna infrastruktura na ruralnim područjima	<ul style="list-style-type: none"> • Postotak ruralnog stanovništva obuhvaćenog strategijama lokalnog razvoja (ŽP 6B – pokazatelj rezultata R22) • Radna mjesta stvorena u projektima kojima je dodijeljena potpora (ŽP 6B – pokazatelj rezultata T23) • % ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastrukture (FP 6B – pokazatelj rezultata)
Povećan je pristup lokalnoj infrastrukturi i uslugama na ruralnim područjima	
Ruralno stanovništvo sudjelovalo je u lokalnim mjerama	
Nove mogućnosti zapošljavanja stvorene su strategijama lokalnog razvoja	
Povećao se ruralni teritorij i broj stanovnika koji su obuhvaćeni LAG-ovima	

Zaključak/odgovor na evaluacijsko pitanje

Posljednji kriterij prosudbe i prvi pokazatelj odnose se na područje RH, pa se ne mogu odrediti na razini LAG-a. Kroz LAG natječaje sufinancirano je 5 projekata lokalne infrastrukture od kojih indirektnu korist i poboljšan pristup lokalnom stanovništvu ima oko 355 stanovnika dok će se direktna korist vidjeti na kraju provedbe. Ruralno stanovništvo imalo je korist od lokalnih mjera i to na način da je odobrena potpora za 30 kućanstava/poljoprivrednika (ukupno je na području LAG-a 1302 PG, što je u postotku odobrenih 2,30% od ukupnog broja), 5 projekata lokalne infrastrukture (od čije provedbe indirektnu korist ima oko 28% stanovništva) te je za 97 korisnika provedeno individualno informiranje o nacionalnim natječajima. Ukupno je kroz LRS planirano stvaranje 3 radnih mjesta. Izuzev T.O. 19.4 za sada nije moguće utvrditi točan broj ostvarenih radnih mjesta. Prema provedenim anketama i izjavama korisnika broj stvorenih radnih mjesta je 2, dok su očuvana 2 radna mjesta. Pravi rezultati će biti mjerljivi na kraju programskog razdoblja.

U evaluaciju je potrebno uključiti i sekundarni doprinos LEADER/CLLD, a odnosi se žarišna područja kojima doprinosi. Na taj način se dobije cjelovitija slika postignuća u okviru LEADER/CLLD.

Žarišno područje 1A: U kojoj su mjeri intervencije u okviru LRS-a poduprle inovacije, suradnju i razvoj baze znanja u ruralnim područjima?

Zaključak/odgovor: Korištenjem sredstava iz T.O.19.4 stvorili su se uvjeti za razvoj i očuvanje ljudskih resursa koji su usvajanjem novih znanja prijavljivali projekte u kojima su nositelji ili partneri s područja LAG-a, područja RH, područja drugih zemalja EU ostvarili suradnju te ujedno bili i promotori područja i pristupa LEADER/CLLD.

Žarišno područje 1B: U kojoj su mjeri intervencije u okviru LRS-a poduprle jačanje poveznica između poljoprivrede, proizvodnje hrane i šumarstva te istraživanja i inovacija, uključujući i svrhu boljeg upravljanja okolišem i ekološke učinkovitosti?

Zaključak /odgovor: Korištenjem sredstava iz T.O. 19.4 stvorili su se uvjeti za održavanje radionica na kojima su zaposlenici LAG-a i vanjski konzultanti pravovremeno potencijalnim korisnicima prenijeli nova znanja o poljoprivrednoj politici, strategiji razvoja poljoprivrede, zakonskim obvezama OPG-a i sl.

Žarišno područje 2A: U kojoj su mjeri intervencije u okviru LRS-a pridonijele poboljšanju gospodarskih rezultata, restrukturiranju i modernizaciji gospodarstava kojima je dodijeljena potpora, posebno povećanjem njihova sudjelovanja na tržištu i diversifikacije poljoprivrednih aktivnosti?

U promatranom razdoblju odobreno je 28 projekata koji su za cilj imali ili povećanje ekonomske vrijednosti gospodarstva ili modernizaciju i/ili unaprjeđenje procesa rada i poslovanja. Kvantitativni i kvalitativni iskaz učinka moguće je precizno utvrditi tek po završetku svih projekata. Očekivani učinci iskazani su u tablicama koje se nalaze u poglavlju 3.1. „Objavljeni Natječaji – Provedba operacija unutar CLLD strategije- 19.2.“

Žarišno područje 2B: U kojoj su mjeri intervencije u okviru LRS-a poduprle ulazak poljoprivrednika s odgovarajućom izobrazbom u sektor poljoprivrede, a pogotovo generacijsku obnovu?

LAG More 249 je u svojoj LRS predvidio operaciju koja je namijenjena mladim poljoprivrednicima, uzevši u obzir ograničena ukupna sredstva, odobrena su 2 mlada poljoprivrednika.

Žarišno područje 6A: „U kojoj su mjeri intervencije u okviru LRS-a poduprle diversifikaciju, stvaranje i razvoj malih poduzeća, kao i otvaranje radnih mjesta?“

U promatranom periodu nije objavljen natječaj za tip operacije 6.4.1. te u sklopu evaluacije provedbe nije moguće dati odgovor na ovo pitanje. Unutar LRS nije predviđen tip operacije koji je sukladan nacionalnom 6.2.1 zbog ograničenih sredstava i fiksne potpore po jednom korisniku u iznosu od 50.000 EUR iako je LAG identificirao potrebu za ovim tipom operacije što je i vidljivo iz broja prijavljenih / odobrenih / neodobrenih projekata na nacionalnim natječajima.

6. Samoocjenjivanje strategije LAG-a - evaluacijska pitanja

Prilikom analize samoocjenjivanja uspješnosti strategije LAG „More 249“ postavio je Evaluacijsko pitanje : „U kojoj mjeri su aktivnosti iz LRS uspjele osigurati održivi razvoj ruralnog područja kroz CLLD ?”

Radi sagledavanja dostignuća te s druge strane, uočavanja problema čije definiranje i rješavanje bi poboljšalo učinkovitost, LAG More 249 proveo je nekoliko anketa koje su uključivale zaposlenike i članove.

LAG More trenutno zapošljava 3 osobe koje su odgovarale na anketni upitnik. Jedna osoba zaposlena je duže od 5 godina, dok su dvije osobe zaposlene manje od 5 godina. Poznavanje M19 i LRS zaposlenici su ocijenili ocjenama od dobrog do odličnog, dok su poznavanje cjelokupnog PRR 2014-2020 ocijenili ocjenom od dobro do vrlo dobro. Prema zaposlenicima LAG-a, ključni problemi kod prijave/obrade/ provedbe natječaja su :

„Duže čekanje na obradu LAG natječaja te isplatu 1 ili 2 rate od strane Agencije, nesigurnost korisnika kod izvršenja određene aktivnosti, odnosno nabavke pojedine mehanizacije te provjeravanje koliko ona mora biti u skladu s poslovnim planom.“

„Poteškoće pri definiranju aktivnosti poslovnog plana i ostvarivanja istih (okolnosti su podložne promjenama) .Nedostatak fleksibilosti za kontrolna mjerila i povećani opseg administracije, koraci se često ponavljaju i poradi istog korisnici dugo čekaju na konačnu odluku.“

„Ovisno o natječaju prevelika količina potrebnih dokumenata, potreban širok spektar znanja iz različitih područja, građevine, upravno pravnih aspekata, agronomije, ekonomije i administracije. Potrebno dosta vremena od pripreme i objave samog natječaja, kroz prijave, obradu, provedbu i konačnu isplatu. Pojedinci čekaju i više od 2 mjeseca od podnošenja

zadnjeg zahtjeva na konačnu isplatu. Poteškoće korisnika pri prijavi poslovnog plana i njegovog izvršavanja zbog nastalih promjena u cijenama i dostupnosti opreme i mehanizacije“.

Upitnik za članove LAG-a proveden je putem anketnog upitnika koji je poslan elektronskim putem svim članovima, a odgovorio je 21 član. Upitnik je sadržavao 16 pitanja.

Distribucija rezultata ispitanika/članova prema spolu uključuje 11 muškaraca i 10 žena, a prema dobi najzastupljeniji su članovi od 51 do 65 godina.

Raspodjela prema jedinicama lokalne samouprave u kojoj se nalazi sjedište/prebivalište pokazuje da najviše članova dolazi iz Vodica, dok prema sektorskoj zastupljenosti najzastupljeniji su članovi iz gospodarskog sektora.

Na pitanje o tome jesu li upoznati s aktivnostima LAG-a „MORE 249“, 18 članova odgovorilo je „da“, a 3 člana „djelomično“. Na pitanje da li su sudjelovali u nekoj od aktivnosti LAG-a, 16 članova odgovorilo je potvrdno dok je 5 članova odgovorilo da nije sudjelovalo.

Podjela rezultata prema sudjelovanju u izradi Lokalne razvojne strategije pokazuje da je 10 članova sudjelovalo, a 11 ih nije sudjelovalo u izradi. Nadalje, 18 članova upoznato je s ulogom LAG-a „MORE 249“ u razvoju ruralnog područja, dok su 3 člana zaokružili da nisu upoznati s istom. Također, 18 članova kontaktiralo je i tražilo pomoć od LAG-a, dok njih 3 to nije učinilo. Od članova koji su zatražili pomoć LAG-a, svih 18 ispitanika odgovorilo je kako su dobili odgovor te su zadovoljni istim.

Na pitanje „U kojoj mjeri smatrate da LAG "MORE 249" utječe na povezivanje dionika na svom području, u svrhu jačanja razvoja i podizanja kvalitete života stanovnika LAG-a“ ponuđeni su odgovori od 1 (uopće nisam zadovoljan/a) a 5 (vrlo sam zadovoljan/a). Od 21 člana koji je odgovorio, 17 članova dalo je najvišu ocjenu (5), po dva člana su dali ocjene 4 i 3.

Raspodjela rezultata na pitanje *Koliko su natječaj LAG-a "MORE 249" pridonijeli razvoju i jačanju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, te društvene infrastrukture na području LAG-a "MORE 249"* pokazuje da je 16 ispitanika dalo je najvišu ocjenu (5), dok je četiri člana dalo ocjenu 4 i jedan član je dao ocjenu 3.

Od anketiranih članova, njih 7 je odgovorilo da koristi mjere iz LRS, dok 14 članova ne koristi mjere.

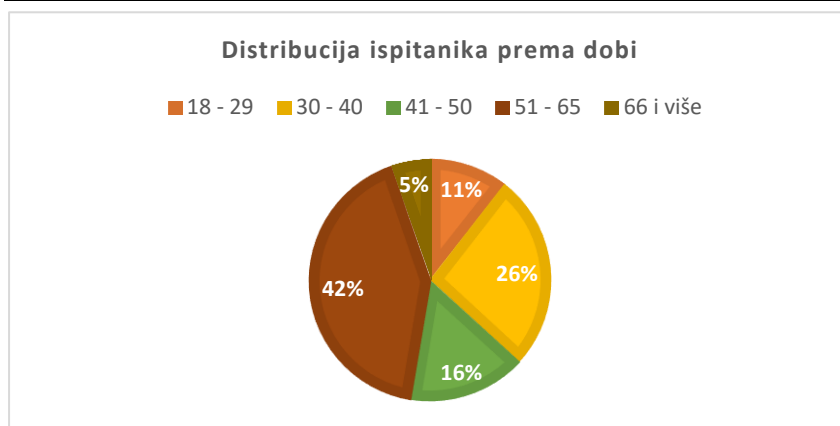
Na pitanje da navedu prijedloge ili sugestije za poboljšanje rada i djelovanja LAG-a, 13 članova nije imalo primjedbe, dok su neki od odgovora sljedeći:

- *Pronalazak više OPG-a na našem području, educiranje i poticanje na apliciranje za mjere.“*
- *Jako smo zadovoljni suradnjom sa LAG "MORE 249", a za poboljšanje rada i djelovanja LAG-a potrebno je uspostaviti još bolju informiranost o radu i djelovanju, posebno među čelnicima JLS-a na području koje LAG obuhvaća.“*
- *„Predavanja o mogućnostima korištenja mjera za mlade.“*
- *„Više terenskog rada a članovima“*

6.1. Evaluacijsko pitanje 2: U kojoj mjeri su aktivnosti koje se odnose na strateški cilj 1 iz LRS uspješna poboljšati konkurentnost poljoprivrednog sektora

Upitnik za korisnike LAG natječaja proveden je u trajanju od 15 dana na način da su korisnici putem emaila pozvani da ispune anketni upitnik koji je sadržavao ukupno 26 pitanja za korisnike natječaja za TO 6.3.1., 6.1.1. i 7.4.1.. Od ukupno 37 korisnika LAG natječaja odgovorilo je 19 korisnika. Distribucija rezultata prema spolu ispitanika uključuje 15 muškaraca i 4 žena, a prema dobi, rezultati su prikazani u sljedećoj tablici.

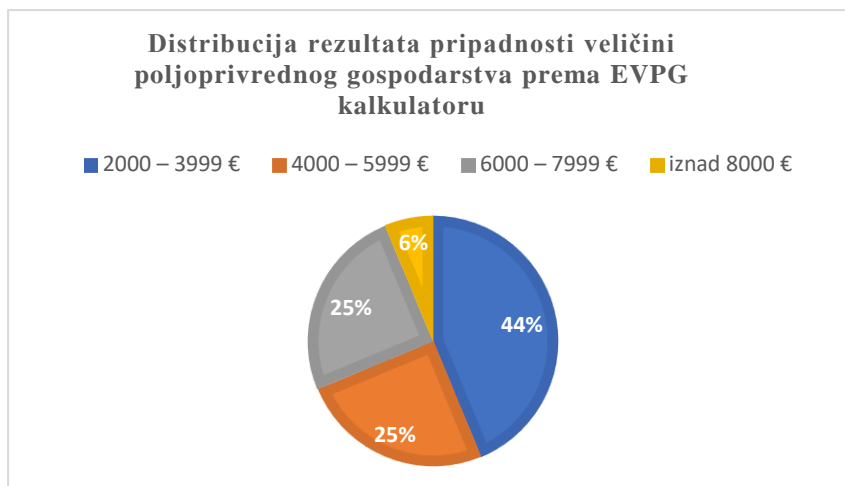
DOB ISPITANIKA	BROJ ISPITANIKA
18 – 29 godina	2
30 – 40 godina	5
41 – 50 godina	3
51 – 65 godina	8
66 i više	1

Najviše je odgovorilo korisnika s područja Vodica – 9 korisnika, s područja općine Tisno i općine Pirovac – 3 korisnika, s područja općina Murter – Kornati i grada Šibenika po 2 korisnika.

Prema sektorskoj pripadnosti najviše je korisnika koji su odgovorili dolaze iz gospodarskog sektora – 16 korisnika i iz javnog sektora – 3 korisnika.

Od 16 korisnika iz gospodarskog sektora, njih 15 je koristilo sredstva iz TO koji je sukladan nacionalnom 6.3.1. dok je 1 korisnik koristio sredstva iz TO sukladno nacionalnom 6.1.1. Kod korisnika TO 6.3.1. najzastupljenija je ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva od 2.000 – 3.999 EUR-a. Također, iz distribucije rezultata prevladava biljna proizvodnja i to pretežito maslinarstvo. Distribucija rezultata prema broju članova poljoprivrednog gospodarstva ukazuje na to da 9 ispitanika ima 1 – 2 člana i 7 ispitanika ima 2 ili više članova u sklopu poljoprivrednog gospodarstva.

Prema plaćanju doprinosa po osnovi poljoprivrede za nositelja ili člana poljoprivrednog gospodarstva od ispitanih korisnika 6 je odgovorilo da plaćaju doprinose po osnovi poljoprivrede, dok njih 10 ne plaća doprinose po toj osnovi.

Distribucija rezultata prema tome u kojoj mjeri ispitanici smatraju da su natječaji LAG-a „More 249“ pridonijeli razvoju i jačanju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstva, od 16 ispitanika ocjenu 5 (odličan) dalo je 14 korisnika, dok je ocjenu 4 (vrlo dobar) dalo 2 korisnika.

Distribucija rezultata prema prijavljivanju na jednu od mjera na nacionalne natječajne objavljene od strane Agencije za plaćanje pokazala je da se 11 korisnika (OPG/obrt) prijavljivalo na nacionalne natječajne dok se 5 korisnika nije nikada prijavilo.

Svi ispitanici su odgovorili da je lakše doći do sredstava putem LAG natječaja nego preko nacionalnog natječaja. Od 16 korisnika iz gospodarskog sektora, njih 14 je koristilo usluge konzultanta dok 2 korisnika nisu koristila konzultantske usluge.

Distribucija rezultata o posjedovanju vlastitih finansijskih sredstava za provedbu kod prijave na LAG natječaj pokazala je da je 13 ispitanika imalo vlastita finansijska sredstva, dok njih 3 nisu.

Na pitanje o glavnoj pozitivnoj promjeni koju je potpora donijela poslovanju 16 korisnika je davalo slijedeće odgovore:

- „*Mogućnost modernizacije, Konkurentnost, Unaprjeđenje poslovanja i olakšanje rada na OPG-u*“,
- „*Unaprjeđenje poslovanja i olakšanje rada na OPG-u, Pozitivno utjecala na društvenu zajednicu*“,
- „*Unaprjeđenje poslovanja i olakšanje rada na OPG-u*“,
- „*Mogućnost modernizacije, Unaprjeđenje poslovanja i olakšanje rada na OPG-u, Veliko olakšanje u kvalitetnom pokretanju profesionalne razine OPG-a*“

Na pitanje o potrebi za dodatnim mjerama za razvoj poljoprivrednog gospodarstva u sektoru primarne poljoprivredne proizvodnje, 11 korisnika je odgovorilo da imaju potreba, dok 5 korisnika navodi da nema potrebe. Korisnici koji imaju potrebe navode potrebu za podmjerom 4.1., 4.2., 6.1. te 6.3. Na pitanje o potrebi korištenja mjera za razvoj nepoljoprivrednog sektora, 12 korisnika je odgovorilo „da“ dok 4 korisnika odgovaraju „ne“. O vrsti dodatnih mjera/tipova operacije korisnici su iskazali interes za razvoj turističke djealnosti, usluge , preradu na gospodarstvu.

6.2. Evaluacijsko pitanje 3: U kojoj mjeri su aktivnosti iz LRS koje se odnose na strateški cilj 3 uspjele utjecati na očuvanje i održivo upravljanje prirodnim i društvenim resursima?

Distribucija rezultata prema prijavama na LAG natječaju za mjeru 7.4.1. uključivala je 3 korisnika, od kojih su se dvoje prijavili na LAG natječaj objavljen 26.3.2019. te jednog korisnika koji se prijavio na natječaj objavljen jednog ispitanika koji se prijavio na LAG natječaj objavljen 1.7.2020.

Distribucija rezultata prema fazi provedbe projekta pokazala je da su kod jednog korisnika aktivnosti završene i podnesen je Zahtjev za isplatu, dok su kod dvoje korisnika aktivnosti u tijeku. Na pitanje je li provedba projekta stvorila/sačuvala radno mjesto, jedan ispitanik odgovorio je „da“, dva su odgovorila „ne“.

Na pitanje kako projekt doprinosi zajednici, dvoje korisnika je odgovorilo sljedeće:

- „Uređenje prostorija za stanovnike ruralne zajednice kao jedino mjesto okupljanja“,
- „Poboljšanje društveno-kulturne infrastrukture“

Jedan korisnik nije odgovorio.

Distribucija rezultata prema prijavi na nacionalne natječaje za tip operacije 7.4.1. pokazala je da se jedan ispitanik prijavio te je odbijen, a dva ispitanika su se prijavila i odobrena im je prijava.

Svi podatci koji u dobiveni u provedenim anketama u periodu provedbe ove evaluacije kontrolirati će se na kraju razdoblja, odnosno, na završetku provedbe.

7. Zaključci i preporuke

Srednjoročna evaluacija daje pregled provedbe LRS i informacije za praćenje u cilju olakšavanja završne evaluaciju. U ovoj fazi možemo doći do određenih saznanja i procijeniti učinkovitost, djelotvornost, relevantnost i održivost.

Učinkovitost odgovara na pitanje da li istim sredstvima moglo postići više učinka, odnosno, da li su se isti učinci mogli ostvariti uz manje troškova. Učinkovitost u obuhvatu utjecaja LAG-a bila je iznimno dobra, posebice, uzevši u obzir broj radionica bez troškova najma prostora, vlastite ljudske resurse i iznose sredstva koji su povučeni kroz druge projekte.

Kontinuitet rada istih zaposlenika ukazuje na pozitivan doprinos efikasnosti obrade i odgovorima na izazove. Obrada natječaja od prijave do donošenja odluke na razini AP traje prosječno oko 9 mjeseci bez isplata I rate (u natječajima u kojima je primjenjivo) što ima usporavajući učinak na efikasnost povlačenja sredstava. Ako se uzme u obzir kako su LAG ovi u ovom programskom razdoblju prvi put svoje strategije provodili na ovaj način i morala je proći faza učenja i građenja ljudskih resursa, potrebno je za sl. razdoblje analizirati mogućnosti za administrativno rasterećenje na razini KORISNIK – LAG - AP.

Djelotvornost (da li su ekonomično raspoloživi resursi pretvoreni u učinke) iskazuje intenzitet postignuća ciljeva intervencije. Djelotvornost povezuje pokazatelje ostvarenja i rezultata s ostvarenim ciljem. U ovom trenutku evaluacije nisu provedene sve intervencije iz ciljeva (SC2 i SC3) da bi se mogla u potpunosti utvrditi djelotvornost LRS. Ono što možemo utvrditi jeste da postoje pokazatelji koji upućuju na ostvarenje cilja 1, odnosno provedene aktivnosti modernizirati će i unaprijediti poslovanje poljoprivrednog sektora te doprinijeti boljoj konkurentnosti.

Relevantnost (korisnost) - daje odgovor na pitanje u kojoj su mjeri provedene intervencije (provedba LRS) doprinijele rješavanju glavnih razvojnih problema. Nakon određenog vremena potrebno je provjeriti relevantnost u odnosu na početne razvojne probleme i potrebe te ciljane skupine. Analizom monitoringa LAG je pravovremeno odgovorio na interes za pojedinim intervencijama sa svog područja na način da su napravljene izmjene LRS. Iako su te potrebe prepoznate i kod definiranja razvojnih problema te ciljeva LRS, ali zbog ograničenih sredstava namijenjenih provedbi LRS sredstvima se u prvotnoj verziji pokušalo doprinijeti širokom spektru intervencija. Zbog slabe prolaznosti na natječajima nacionalne razine, a značajnim interesom, LAG je napravio pravovremene izmjene LRS.

Održivost - u pogledu održivosti promatrana su dva učinka održivost rada samih provoditelja LRS te održivost u zajednici kroz aktivnosti koje su dovele do dugotrajnih promjena unutar ciljane javnosti. Na održivost metoda rada projektnog tima utječu rezultati monitoringa i stalno poboljšanje. Obzirom na kašnjenje u početcima provedbe broj objavljenih natječaja je u gornjim prosječnim vrijednostima. Same izmjene LRS doprinijele su održivosti i dugotrajnijim promjenama u zajednici uzevši u obzir slabu prolaznost na nacionalnim natječajima ali i aktivaciju zajednice kroz provedbu drugih zajedničkih projekata. Praćenje provedbi, aktivnosti, odnosno intervencija omogućuje sagledavanja pogreški, manjkavosti te mogućnost za

poboljšanje. U radu LAG-a iznimno je važan kontinuitet ljudskih resursa koji su u ovom LAG-u sačuvani.

Prilikom izrade nove LRS potrebno je staviti naglasak na izradu plana Evaluacije i obrazaca za monitoring. Prikupljanje podataka treba temeljiti na jasnoj logici intervencije prikazanoj u LRS. Kako bi se u budućnosti lakše i preciznije pokazala postignuća i napredak i kako bi se procijenili doprinos CLLD-a ciljevima politike PRR-a, prikupljanje podataka na razini projekta (ulaz, izlaz i rezultati) trebaju biti povezani sa specifičnim ciljevima Strategija CLLD-a, kao i na područja usmjerena na PRR (primarni ili sekundarni) od strane LEADER / CLLD te odgovarati na logiku intervencije. Kod izrade nove LRS (za novo programsko razdoblje) i praćenja za završnu Evaluaciju ovog programskog razdoblja, potrebno je detaljnije prikazati pokazatelje (primarne i sekundarne) uzimajući u obzir ŽP kojima doprinose operacije, posebice sekundarni doprinos.

Obrasce za monitoring potrebno je kreirati kod same izrade LRS za novo razdoblje koji su usmjereni na praćenje djelotvornosti, učinkovitosti i horizontalnih doprinosa koji uključuju i ocjenu dodane vrijednosti LEADER-a. Provedba monitoringa trebala bi dati odgovore na slična pitanja.

U pogledu širenja rezultata evaluacije ključno je objaviti izvješća o evaluaciji na internetskoj stranici LAG-a. Nadalje, za povećanje transparentnosti, izvješća o evaluaciji trebala bi se distribuirati sudionicima procesa evaluacije i svim relevantnim dionicima, uz mogućnost prikupljanja njihovog povratnog mišljenja.

LAG More 249 će u tu svrhu objaviti Evaluaciju na svojim stranicama kao i letak s preporukama i zaključcima. Evaluacija će se zajedno s letcima poslati i svim članovima LAG-a te će se na sastanku Skupštine LAG-a svim prisutnima prezentirati rezultati, zaključci i preporuke.